

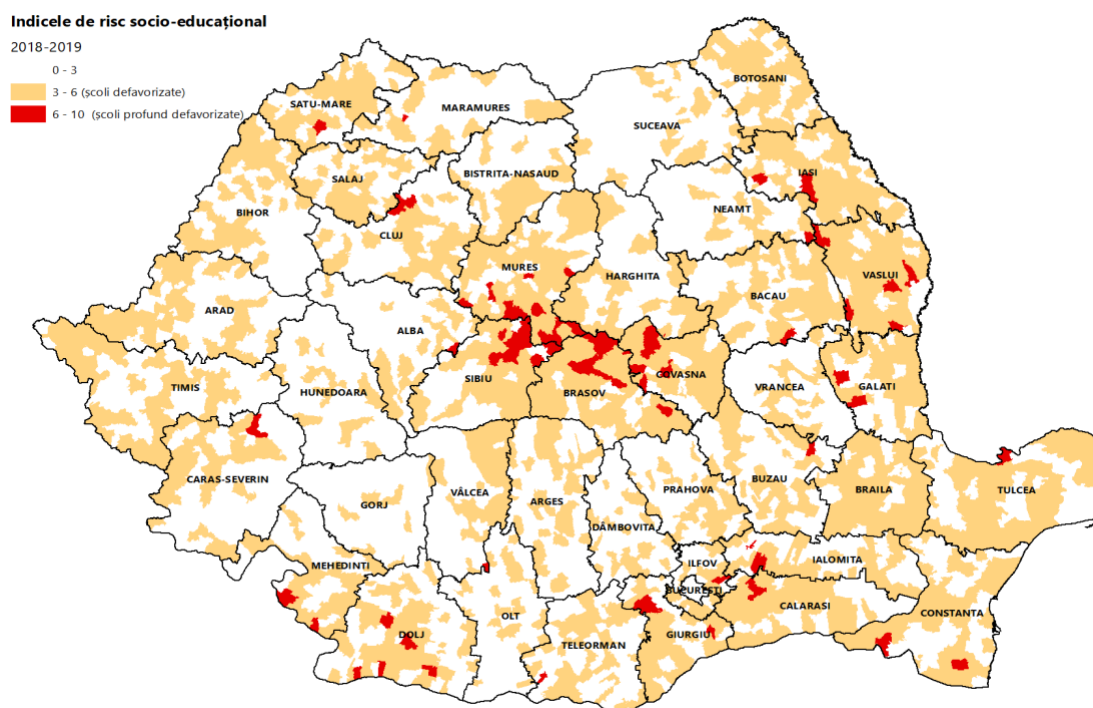
USER sau LOSER în vremea pandemiei

POLICY BRIEF

1. Context

Recent, pentru a limita răspândirea noului Coronavirus, s-a luat decizia suspendării cursurilor pe o perioadă de o lună, cu posibilitatea extinderii în funcție de evoluția pandemiei în țara noastră. Imediat, au fost propuse o serie de măsuri pentru combaterea efectelor discontinuității activităților școlare, aceste inițiative fiind **aproape exclusiv în direcția mutării activităților de învățare online**. În acest document, semnalizăm timpuriu, riscul ca în lipsa unui plan sistematic, elaborat special pentru situații de urgență, care să asigure accesul tuturor elevilor – inclusiv a aceluia care nu au acces la tehnologii și astfel sunt excluși - **actualele măsuri vor adânci decalajele educaționale** deja existente. Amintim în acest sens rezultatele la PISA 2018, ce indică existența în România a două sub-sisteme de învățământ: unul minoritar, care cuprinde școli, favorizate, ale căror performanțe se apropie de nivelul mediu și celălalt, majoritar, care cuprinde școli cu performanțe slabe și foarte slabe. Datele de cercetare ale Asociației Human Catalyst, furnizează un instrument de măsură și o imagine în profunzime ale gradului de polarizare și inechitate din educație, printr-o investigație efectuată la nivelul a 4.158 de școli (88,9% din totalul unităților cu clase I - VIII din România) și analizează date din patru ani școlari 2015 – 2019 din perspectiva acestui indicator agregat, denumit de autori indice de risc socio- educațional (IRSE).

Figura 1. Harta școlilor cu clasele I – VIII cele mai expuse riscului socio-educational

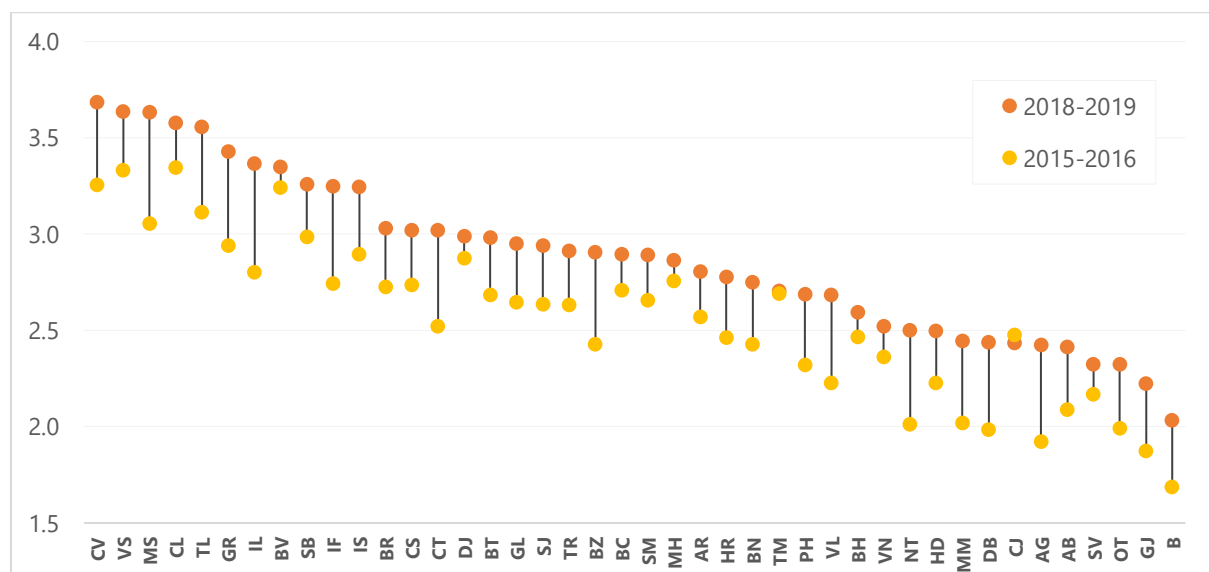
¹ "IRSE – indicele de risc socio-educational 2015 - 2019", fundament pentru politici publice bazate pe date", studiu în curs de publicare

2. Situația în detaliu

Analizând datele oficiale, furnizate de Ministerul Educației și Cercetării și folosind metodologia de calcul a indicelui de risc socio-educational (IRSE) cu o scală de la 1-10, unde 10 reprezintă cel mai înalt grad de risc educațional, în anul școlar 2018-2019 unitățile școlare pot fi clasificate după cum urmează:

- 56 de unități de învățământ (1,3% din totalul școlilor incluse în analiză) ce reprezintă ”elita” sistemului de învățământ primar și gimnazial din România, înregistrând un indice al defavorizării foarte redus (aflat în intervalul [0-0.5]). După o creștere a numărului școlilor de elită de la 99 la 113 între 2015 și 2017, numărul acesta **a scăzut semnificativ** până la 56 în anul școlar 2018-2019;
- 192 de unități de învățământ considerate avantajate (4,6%), **în scădere abruptă** față de anul școlar 2015-2016 (313);
- Majoritatea unităților de învățământ, adică 2.281 (54,9%), pot fi încadrate în categoria școlilor ”medii” în privința performanțelor și a condițiilor de desfășurare a activităților educaționale (intervalul [1-3]). De asemenea **în scădere** față de anul de bază;
- **1.535 de unități școlare considerate ”defavorizate” (36,9%)**, prin prisma rezultatelor școlare mai slabe decât media națională (intervalul [3-6]), **în creștere** față de 2015-2016 când se înregistrau 1.206 de unități considerate defavorizate;
- **94 de unități școlare considerate ”profund defavorizate” (2,3%)**, caracterizate de rezultate școlare foarte scăzute, risc înalt de abandon școlar și în general amplasarea în localități cu un grad de marginalizare ridicat (intervalul [6-10]) . Și la acest nivel, **numărul unităților școlare a crescut semnificativ în 2019 față de anul școlar 2015 - 2016.**

Figura 2. Evoluția valorii medii a IRSE la nivel județean, 2015-2019

Așadar, la nivelul eșantionului, putem constata existența unui număr de **1.629 de unități de învățământ defavorizate** (cu valoarea IRSE mai mare de 3.00). Din punct de vedere geografic, aceste unități sunt distribuite la nivel național conform *Figurii 1* de mai sus. Nu în ultimul rând, aceste unități funcționează, de regulă, în comunități (urbane și, mai ales, rurale) marginalizate din punct de vedere economic și social, cu **concentrații mari de populație vulnerabilă** (săracă, needucată, cu procente mari de romi etc.) și cu **foarte puține resurse** pentru asigurarea unor servicii publice de calitate. Din aceste considerente, putem afirma că măsurile actuale pentru combaterea efectelor suspendării cursurilor sunt profund inechitabile, excluzând prin natura lor acești elevi care nu au acces la mijloace digitale de învățare, pe toată perioada suspendării cursurilor în unitățile de învățământ.

- Cele **1.629** unități școlare defavorizate, reprezintă **39% din totalul unităților cu învățământ primar și gimnazial analizate.**
- **Aici învață peste 440.000 de elevi, adică 31% din numărul total al elevilor din școlile cuprinse.**
- În aceste aceste unități multiplu defavorizate, lucrează **68% din totalul cadrelor didactice fără pregătire.**
- De aici provin **peste 70% din totalul elevilor în risc iminent de abandon școlar.**

Mai mult, cercetările², inițiativele și experiențele de la nivel național și internațional arată că:

- Învățarea online este, oricum mai puțin eficientă decât învățarea directă, față în față, în sala de clasă, iar "mutarea" școlii în mediul virtual fără alte măsuri compensatorii va mări decalajele în învățare.
- Nu există posibilitatea tehnică, la nivel național (și nici baza legală), pentru a transfera online întreaga activitate școlară.
- Nu există conținut online, certificat pentru conformitate față de programe, pentru toate nivelurile de învățământ și disciplinele școlare.
- Chiar dacă există numeroase platforme de învățare online (românești și străine), în foarte multe cazuri nu există capacitate de a lucra astfel, la ambii poli ai relației educaționale: nu toți elevii au acces la terminale și la o conexiune la Internet stabilă și cu bandă largă; nu toate școlile și nu toți profesorii știu, pot și vor să lucreze online.

În concluzie: supralicitarea învățării în mediul online și prezentarea acesteia ca soluție cvasi-exclusivă de recuperare materiei școlare nu va face decât să adâncească decalajele, lovind, mai ales, în cei aproape jumătate de milion de elevi vulnerabili, care învață în școli defavorizate identificate și prezentate grafic în *Figura 1*.

² <https://www.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev-soc-070308-115929>

3. Recomandări

Misiunea școlii este învățarea și dezvoltarea unor competențe absolut necesare integrării sociale și profesionale și împlinirii personale. Educația este un drept fundamental, iar educația școlară un serviciu universal. Deci, pentru toți și pentru fiecare. A furniza un serviciu public prin metode care exclud anumite categorii, ar putea fi considerat un act discriminatoriu, neconstituțional și nedemocratic.

De aceea este imperios necesară elaborarea unui set complex de politici publice pentru asigurarea dreptului fundamental la educație tuturor toți copiilor, cu măsuri pe termen scurt, mediu și lung.

10 măsuri cu caracter urgent și excepțional:

1. Inventarierea, în regim de urgență, a capacității de învățare online (elevi / profesori / școală / gospodărie) cu evidențierea clară a situațiilor în care, în prezent, învățarea online nu este o opțiune.
2. Elaborarea, dezbateră în regim de urgență, și adoptarea unor strategii flexibile privind prelungirea anului școlar, în funcție de modul de propagare a epidemiei și efectele sale asupra populației.
3. O atenție specială va trebui acordată scenariului privind situația în care cursurile nu vor putea fi reluate până la 1 iunie 2020, care să analizeze și posibilitatea organizării unor ”Școli de vară”.
4. Esențializarea, cu caracter excepțional, a programelor școlare, cu evidențierea activităților de învățare și a conținuturilor aferente competențelor cheie, în special a celor de literație și numeratie.
5. Comunicarea, către cadrele didactice, folosind toate mijloacele disponibile, a acestor conținuturi / activități recomandate de învățare.
6. Concentrarea, pe baza aceluiași principiu, a programelor pentru Evaluarea Națională de la finele clasei a VIII-a și pentru examenul de Bacalaureat: orientarea acestora pe competențele cheie, nu pe reproducerea informației.
7. Un pachet financiar de urgență pentru sprijinirea școlilor defavorizate și a elevilor vulnerabili și / sau achiziționarea în regim de urgență a echipamentelor, materialelor și auxiliarelor curriculare necesare.
8. Continuarea și extinderea învățării online, pe măsură ce este creată capacitatea de a lucra astfel.
9. Finanțarea suplimentară, prin Grant Național de Incluziune, a școlilor din comunități defavorizate, în funcție de numărul și tipul elevilor defavorizați.
10. Folosirea instrumentelor de analiză statistică (cum ar fi IRSE - indicele de risc educațional) pentru orientarea și calibrarea intervențiilor (inclusiv a finanțării) în domeniul educației, în funcție de nevoile identificate la nivelul fiecărei unități de educație din învățământul preuniversitar.